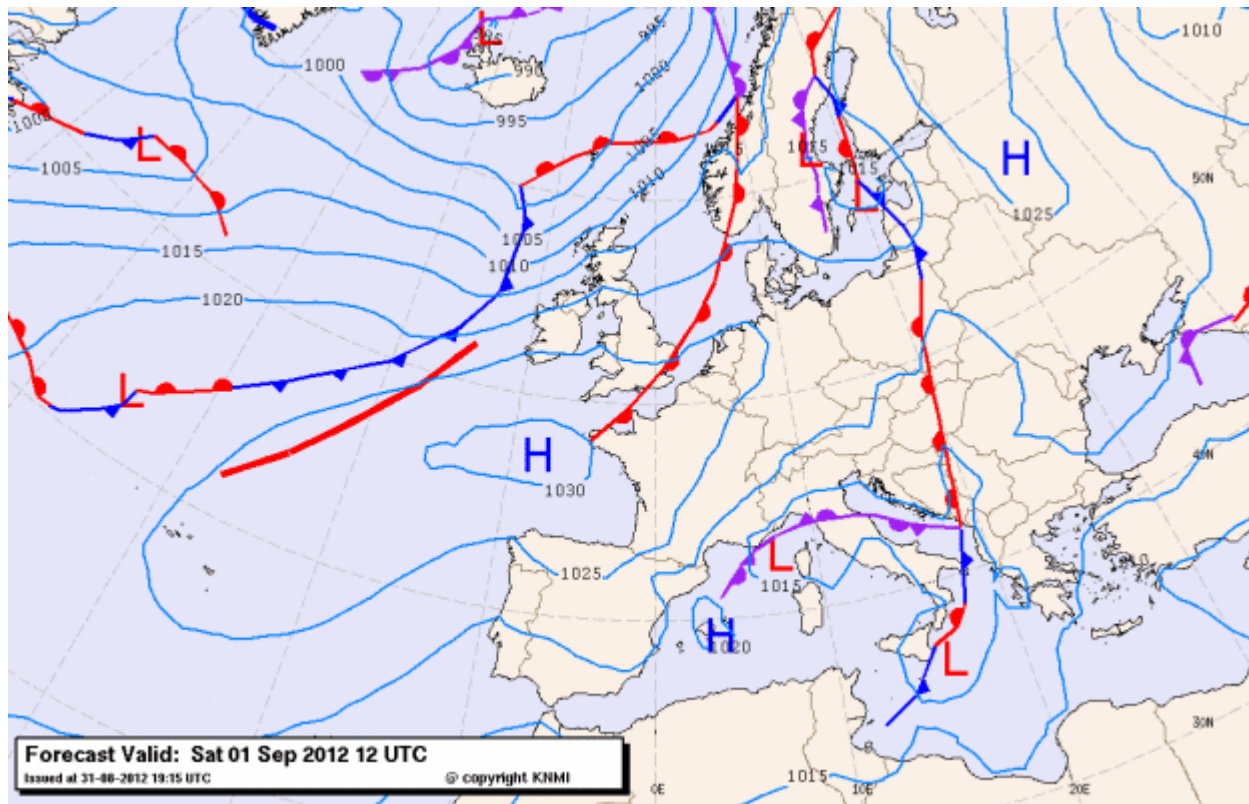

Het weer van 1 september 2012

Zonnige start, geleidelijk meer bewolking en buien. Matige wind uit het (zuid)wester.

Een hogedrukgebied boven de Atlantische oceaan bepaalt het weer vandaag. We zien een warmtefront boven de Noordzee, tussen Engeland en ons land. Dit front gaat geleidelijk meer invloed uitoefenen. Nu is het nog mooi, in de loop van de dag zal er hoge sluiterbewolking optreden gevolgd door lagere bewolking waaruit gestadig regen kan vallen. Ik kom uit op een zuid-westen wind (Hogedruk – rechtson draaien, ietsje naar buiten langs de isobaren). Zuidwest – regennest.

Het KNMI vindt er dit van: *Vandaag is er op de meeste plaatsen flink wat zon. Vooral in het westen is er soms wat hoge bewolking. Het blijft meest droog en het wordt 18-19 graden. De wind is west tot noordwest en zwak tot matig, rond kracht 3. In de middag draait de wind in het westen naar zuidwest en neemt aan de noordwestkust toe tot vrij krachtig,*

Het pellen van gerst op hoofdlijnen.

Bij een pelmolen liggen er op een tussenzolder direct onder de stellingzolder één of twee zware zandstenen (pelsteen, of **pelsteen en ligger**). Als er maar één pelsteen is gebruikt men wel een ijzeren plaat als ligger.

De stenen zitten tussen twee zolders ingesloten, tussen zware balken. Een pelsteen kan meer dan 2000 kilo wegen en heeft een doorsnede van 1-2 meter. Hij draait met grote snelheid – tot wel 180 toeren, dus drie keer per seconde rond. Er kan alleen maar bij windkracht 5 of hoger gepeld worden, deze kracht is nodig om de steen op de juiste hoge snelheid te krijgen. De meeste pelmolens hebben daarom ook nog maalkuipen om ook bij minder windkracht nog rendabel te zijn.

De pelsteen is gemaakt van **zandsteen** wat veel makkelijker kan breken dan de harde materialen die men bij maalstenen gebruikt. Ook kun je de steen niet versterken door er een ijzeren band om te doen: de zijkant van de steen wordt namelijk gebruikt om het product te bewerken. Als een steen breekt vliegen de brokken met enorme kracht rond. Daarom ligt de pelsteen (stenen) verzonken in de vloer, tussen zware balken. Desondanks gaat het toch nog wel eens mis en slaan steenbrokken soms door de molen naar buiten! **Een gevaarlijk “affeer”** dus, dat pellen.

Bekend is het verhaal van de kastjes die in een korbeel waren uitgehouwen: als het pellen dan klaar was en er waren (letterlijk) geen brokken dan kon je daar een fles jenever met een glaasje zonder voet vinden. De baas dronk dan als eerste een borrel, en de knecht kreeg het glaasje daarna. Je bent op een pelmolen namelijk vrijwel altijd met 2 mensen, we komen op de reden daarvoor hieronder terug.

Om de pelsteen bevindt zich een aantal zinken platen, in een kuip. De zinken platen staan op ongeveer op 1-1,5 centimeter van de steen. In die platen zijn gaatjes geslagen: een deel naar binnen gericht, een deel naar buiten gericht. Daardoor ontstaan bramen, die ofwel naar binnen ofwel naar buiten gericht zijn, om en om. De bramen aan de binnenkant dienen om de gerst te slijpen, de bramen die naar buiten zijn gericht laten toe dat de schil (“de pel”) van het product naar buiten wordt afgevoerd.

In de pelsteen bevinden zich aan de onderzijde inhammen (**zog-gaten**) die ervoor zorgen dat de steen als hij draait luchtwervelingen opwekt. De steen draait daartoe ook boven de ligger of ijzeren plaat (ongeveer ook weer op 1-1,5 cm afstand). De luchtwervelingen zijn opwaarts gericht en zorgen zo voor een opwaartse luchtstroom langs de steen (tussen blik en steen).

Boven de steen (die in de zolder ligt, tussen zware balken) bevindt zich een kaar met een schuif. De gerst wordt in een schootemmer gedaan en deze “**schoot**” wordt dan ingelaten: op de snel ronddraaiende pelsteen gestort.

De gerst danst nu boven op de pelsteen en wordt dan naar buiten geslingerd. Ze komt tussen de steen en het pelblik en wordt zo geschuurd / geslepen door de gaatjes in het pelblik. De zwaartekracht trekt de gerst naar beneden, de opwaartse luchtstroom blaast de gerst weer naar boven en zo danst de gerst dus tussen blik en steen, schurend langs de bramen. De pel (schil) wordt via de naar buiten gerichtte gaatjes weggeblazen naar buiten.

Dit mag niet langer doorgaan dan ongeveer 3-4 minuten, anders

wordt het product door de wrijving te heet en droogt uit (en neemt af in gewicht..). Na deze korte tijd word de schoot weer uitgelaten: er is een schuif aan de zijkant van de kuip (zie foto hierboven) die wordt geopend en zo komt het product weer in de schoot-emmer. Omdat de belasting op de steen nu wegvalt zou de molen op hol kunnen slaan, daarom heeft men op de meeste pelmolens twee stellen stenen: **de voorloop en de naloop**. Als je een schoot uitlaat op de voorloop laat iemand anders tegelijkertijd een schoot in op de naloop, zodat de belasting gelijk blijft.

Men herhaalt deze gang (voorloop-naloop) 2 of 3 keer, afhankelijk van de gewenste kwaliteit. Parelgort vereist typisch 3 gangen over de voor- en naloop.

Na deze pelbehandeling van de gerst (nu gort) wordt de gort gezeefd in de zifterij. Ook gebruikt men waaikasten (wanmolens) om de gort schoon te blazen en de sorteren op grootte.

De zeef bestaat uit een bak, waarin drie zeven boven elkaar hangen. Elke lager hangende zeef is minder grof en minder lang. Het einde van elke zeef hangt boven een eigen stortkoker, gortpijp genoemd. Doordat de zeven enigszins hellen, wordt de gort vanzelf naar de gortpijpen getransporteerd. Het afval valt door de onderste zeef op de vloer van het zeeflichaam. De zeef wordt aangedreven door een riem op de pelspil. Een krukas, voorzien van een vliegwiel, brengt de zeef aan het schudden. Om de zeef te kunnen laten schudden, is hij aan dunne, veerkrachtige latten gehangen.

Een wanmolen is een kast waarin een set van schoepen op een as is gemonteerd. Deze as word door de pelspil (via een riem) aangedreven. De schoepen veroorzaken een sterke luchtstroom door de kast. Vanuit de boven gelegen zeverij komt de gort via pijpen de wanmolen in en de sterke luchtstroom blaast stof en vuil weg. Dit valt op de bodem van de wanmolen. Gort wordt minder ver geblazen en valt in een goot, die uitloopt op een pijp, die uitloopt in een zak. Er zijn vaak meerdere goten / pijpen, zodat je fijne en grove gort kunt sorteren. Het vuil wordt na afloop via luiken in de bodem van de wanmolen verwijderd.